

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปิดเผยข้อมูลการบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านทรัพยากรมนุษย์
และด้านผลิตภัณฑ์และบริการของบริษัทในกลุ่มวัดดุติบและสินค้าอุตสาหกรรม

นางสาวสลักจิต ดอนไสว

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบัญชี ภาควิชาการบัญชี

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-53-1714-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

FACTORS IMPACTING DISCLOSURE OF HUMAN RESOURCES, PRODUCTS AND SERVICES
ASPECTS OF SOCIAL RESPONSIBILITY ACCOUNTING OF RAW MATERIAL
AND INDUSTRIAL GOODS COMPANIES

Miss Salukjit Donsawai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Accountancy in Accounting
Department of Accountancy
Faculty of Commerce and Accountancy
Chulalongkorn University
Academic Year 2004
ISBN 974-53-1714-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปิดเผยข้อมูลการบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านทรัพยากรมนุษย์ และด้านผลิตภัณฑ์และบริการของบริษัทในกลุ่มวัดฤดีบและสินค้าอุตสาหกรรม

โดย

นางสาวสลักจิต ดอนไสว

สาขาวิชา

การบัญชี

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจित หาว์ตร

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....
..... คณบดีคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดนุชา คุณพนิชกิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.อุทัย ตันละมัย)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจित หาว์ตร)

..... กรรมการ
(นายลักษณะน้อย พึ่งรัศมี)

สลักจิต ดอนไฮว : ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปิดเผยข้อมูลการบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านทรัพยากรมนุษย์ และด้านผลิตภัณฑ์และบริการของบริษัทในกลุ่มวัตถุดิบและสินค้าอุตสาหกรรม. (FACTORS IMPACTING DISCLOSURE OF HUMAN RESOURCES, PRODUCTS AND SERVICES ASPECTS OF SOCIAL RESPONSIBILITY ACCOUNTING OF RAW MATERIAL AND INDUSTRIAL GOODS COMPANIES) อ. ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจิด หาวัตตร, 133 หน้า. ISBN 974-53-1714-4.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปิดเผยข้อมูลการบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านทรัพยากรมนุษย์ และด้านผลิตภัณฑ์และบริการ โดยตัวอย่างที่ศึกษาคือ ผู้อำนวยการฝ่ายบัญชีและการเงินของบริษัทที่อยู่ในกลุ่มวัตถุดิบและสินค้าอุตสาหกรรม จำนวน 245 ท่าน และสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างคือ แบบสอบถาม ซึ่งเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรอิสระ ได้แก่ การเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ลักษณะของผู้บริหาร นโยบายของบริษัท และวัฒนธรรมองค์กรแบบระบบเปิดหรือระบบปิด ซึ่งแบบสอบถามที่ตอบกลับมามีจำนวน 59 ฉบับ ส่วนข้อมูลด้านการเปิดเผยการบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคมเก็บรวบรวมจากรายงานประจำปี 2546 ของแต่ละบริษัท สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ สถิติเชิงพรรณนา และ Mann-Whitney U test

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และปัจจัยด้านนโยบายของบริษัท มีอิทธิพลต่อการเปิดเผยข้อมูลการบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งในด้านทรัพยากรมนุษย์ และด้านผลิตภัณฑ์และบริการของบริษัทในกลุ่มวัตถุดิบและสินค้าอุตสาหกรรม ส่วนปัจจัยด้านลักษณะของผู้บริหาร และปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรแบบระบบเปิดหรือระบบปิด พบว่า ไม่มีอิทธิพลต่อการเปิดเผยข้อมูลการบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งในด้านทรัพยากรมนุษย์ และด้านผลิตภัณฑ์และบริการของบริษัทในกลุ่มวัตถุดิบและสินค้าอุตสาหกรรม

ภาควิชา.....การบัญชี.....ลายมือชื่อนิสิต..... สลักจิต ดอนไฮว
สาขาวิชา.....การบัญชี.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา..... 2547.....

4582395026 : MAJOR ACCOUNTING

KEY WORD: SOCIAL RESPONSIBILITY ACCOUNTING / DISCLOSURE

SALUKJIT DONSAWAI : FACTORS IMPACTING DISCLOSURE OF HUMAN RESOURCES, PRODUCTS AND SERVICES ASPECTS OF SOCIAL RESPONSIBILITY ACCOUNTING OF RAW MATERIAL AND INDUSTRIAL GOODS COMPANIES. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. PRACHIT HAWAT, Ph.D., 133 pp. ISBN 974-53-1714-4.

The purpose of this thesis is to study the factors influencing the disclosure of social responsibility accounting in the area of human resources and that of products and services. The sample consists of 245 directors of accounting and finance of raw material and industrial goods companies. The sample was selected by judgment sampling. Questionnaires were used to collect data on independent variables which include leadership style, policy of companies, organization culture-open or closed system, and being a listed or non-listed company. Fifty-nine questionnaires were returned. Data on disclosure were collected from annual report of the year 2003. The statistical methods used for data analysis are descriptive statistics and Mann-Whitney U test.

The results of study indicate that being a listed company and policy of the company have impact on social responsibility disclosure in the area of human resources and that of products and services of raw material and industrial goods companies. However, leadership style and organization culture, in terms of open or closed system, do not have impact on disclosure of human resources, and products and services aspects of social responsibility.

Department.....Accountancy.....Student's signature.....Salukjit Donsawai
Field of study.....Accounting.....Advisor's signature.....Prachit Hawat
Academic year.....2004.....

กิตติกรรมประกาศ

สำหรับความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจित หาวัฒร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้ความเมตตา และกรุณาตลอดเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ และให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในการตรวจทานแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ พร้อมกันนี้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.อุทัย ตันละม้าย ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และคุณลักษณะน้อย ฝั่งรัมย์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านทั้งสองได้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.อรุณี กำลัง และรองศาสตราจารย์ ดร.สุพล ดุงควัฒนา ที่ช่วยให้คำปรึกษาทางด้านสถิติในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอขอบพระคุณผู้อำนวยการฝ่ายบัญชีและการเงินของบริษัทที่อยู่ในกลุ่มวัดฤดีบและสินค้าอุตสาหกรรม ทั้งที่จดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ได้กรุณาใช้เวลาอันมีค่าในการให้สัมภาษณ์ และตอบแบบสอบถาม ตลอดจนให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สุดท้ายนี้ข้าพเจ้าขอขอบคุณครอบครัว ตลอดจนญาติมิตร และเพื่อน ๆ ที่คอยเป็นกำลังใจที่ดีแก่ข้าพเจ้าเสมอมาจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ เหนือสิ่งอื่นใดข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา นายโกสินทร์ และนางชเยศ ดอนไสว ที่คอยอาทรห่วงใยให้กำลังใจ ข้าพเจ้าในยามท้อแท้ และให้การช่วยเหลือสนับสนุนอย่างเต็มที่เสมอมา ซึ่งความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นผลจากความกรุณาจากทุกท่านที่ได้กล่าวถึงข้างต้น ส่วนสิ่งใดที่ขาดตกบกพร่องหรือผิดพลาด ข้าพเจ้าขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
วิธีดำเนินการวิจัย.....	6
ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิจัย.....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดและทฤษฎี.....	7
วิวัฒนาการของการของการรายงานความรับผิดชอบต่อสังคม.....	10
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	37
สมมติฐานในการวิจัย.....	37
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	40
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	40
ประชากรและตัวอย่าง.....	48
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	50
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	57
การตรวจสอบเครื่องมือ (แบบสอบถาม).....	59
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	59
เกณฑ์เทียบระดับความคิดเห็น.....	60

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับบริษัท.....	61
ผลการวิเคราะห์การเปิดเผยข้อมูลการบัญชีที่ความรับผิดชอบต่อสังคม ด้าน ทรัพยากรมนุษย์ และด้านผลิตภัณฑ์และบริการ.....	67
การทดสอบสมมติฐาน.....	79
การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปิดเผยข้อมูลการบัญชี ความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านทรัพยากรมนุษย์ และด้านผลิตภัณฑ์ และบริการในภาพรวม.....	81
การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปิดเผยข้อมูลการบัญชี ความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านทรัพยากรมนุษย์ และด้านผลิตภัณฑ์และ บริการของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.....	86
การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปิดเผยข้อมูลการบัญชี ความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านทรัพยากรมนุษย์ และด้านผลิตภัณฑ์และ บริการของบริษัทที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.....	90
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	94
สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล.....	95
ข้อจำกัดของงานวิจัย.....	103
ข้อเสนอแนะและงานวิจัยในอนาคต.....	104
รายการอ้างอิง.....	106
ภาคผนวก.....	112
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม.....	113
ภาคผนวก ข แบบฟอร์มการตรวจสอบการเปิดเผยข้อมูลการบัญชีที่ความ รับผิดชอบต่อสังคม.....	121
ภาคผนวก ค รายชื่อและปริมาณการเปิดเผยข้อมูลการบัญชีที่ความรับผิดชอบต่อ สังคม ด้านทรัพยากรมนุษย์ และด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ของบริษัทตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม.....	125
ภาคผนวก ง การตรวจสอบการแจกแจงข้อมูล.....	129
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	133

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1	การสำรวจการรายงานเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมในทวีปอเมริกาเหนือ.....	11
ตารางที่ 2.2	การสำรวจการรายงานเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมในประเทศญี่ปุ่น.....	13
ตารางที่ 2.3	การสำรวจการรายงานเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมในออสเตรเลียและนิวซีแลนด์.....	14
ตารางที่ 2.4	สรุปประเภทของการรายงานความรับผิดชอบต่อสังคม.....	22
ตารางที่ 2.5	สรุปการวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อการเปิดเผยข้อมูลการบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคมนอกเหนือจากปัจจัยที่ศึกษาในงานวิจัยนี้.....	33
ตารางที่ 3.1	จำนวนบริษัทตัวอย่าง.....	50
ตารางที่ 3.2	ข้อคำถามของปัจจัยด้านลักษณะของผู้นำและวัฒนธรรมองค์กรแบบระบบเปิดหรือระบบปิด.....	53
ตารางที่ 3.3	อัตราการตอบแบบสอบถามของบริษัทตัวอย่าง จำแนกตามการจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.....	58
ตารางที่ 3.4	อัตราการตอบแบบสอบถามของบริษัทตัวอย่าง จำแนกตามชนิดผลิตภัณฑ์.....	58
ตารางที่ 4.1	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการปฏิบัติงาน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรายงานความรับผิดชอบต่อสังคม และการเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.....	62
ตารางที่ 4.2	ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสินทรัพย์รวม ยอดขายรวม และกำไรสุทธิ ณ 31 ธันวาคม 2546 ของบริษัทที่ตอบแบบสอบถาม.....	64
ตารางที่ 4.3	จำนวน และร้อยละของผู้ทำการตัดสินใจเรื่องการเปิดเผยข้อมูลการบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคมในบริษัท.....	65

ตารางที่ 4.4	จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสาเหตุของการไม่เปิดเผยข้อมูลการบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคม.....	66
ตารางที่ 4.5	ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด ของปริมาณการเปิดเผยข้อมูลการบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคม จำแนกตามการเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.....	67
ตารางที่ 4.6	รายละเอียดของการเปิดเผยข้อมูลการบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านทรัพยากรมนุษย์ และด้านผลิตภัณฑ์และบริการของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย แบ่งตามลักษณะของการเปิดเผย.....	69
ตารางที่ 4.7	รายละเอียดของการเปิดเผยข้อมูลการบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านทรัพยากรมนุษย์ และด้านผลิตภัณฑ์และบริการของบริษัทที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย แบ่งตามลักษณะของการเปิดเผย.....	74
ตารางที่ 4.8	สรุปผลการทดสอบสมมติฐานในภาพรวม.....	82
ตารางที่ 4.9	สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของกลุ่มบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (จำนวน 18 บริษัท).....	87
ตารางที่ 4.10	สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของกลุ่มบริษัทที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (จำนวน 41 บริษัท).....	91

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
รูปภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	39